

ANEMONENBEKERZWAM

Dumontinia tuberosa

(foto Hans Adema / Buiten-beeld)

Beschermingsstatus

Rode lijstcategorieën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

Het vruchtlichaam is kelk- of bekervormig tot vlak schotelvormig met een diameter van 1 tot 3 cm. Deze schoteltjes hebben een lange ondergrondse wortelachtige steel die uitmondt in een bruinzwart knolletje. Hierin bevindt zich schimmelweefsel. Dit knolletje is een overblijfsel van de Bosanemoon die het voorgaande jaar werd geïnfecteerd door de Anemonenbekerzwam.

De binnenzijde is bruin tot donkerbruin en glad, de buitenzijde is donkerbruin.

Biotoopvereisten

De Anemonenbekerzwam komt voor op wortelstokken van de Bosanemoon in loofbossen en langs bosranden op vrij voedselrijk leem of zand. De soort groeit parasitair tussen maart en april.

Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

Uitbreiding van de Anemonenbekerzwam is sterk afhankelijk van de uitbreidingsmogelijkheden van Bosanemoon. Deze plantensoort groeit bij door ondergrondse stengeluitlopers te vormen. Zaadvorming is van minder belang voor de voortplanting omdat er in het voorjaar weinig insectenbestuiving optreedt. De verspreidingsnelheid van de Bosanemoon en van veel andere voorjaarsbloeiers bedraagt amper 1 tot 2 meter per jaar. De vruchtjes worden door mieren verspreid.

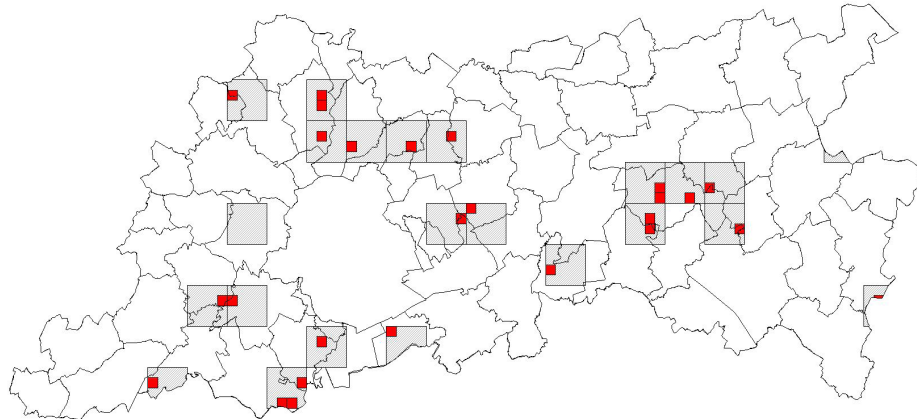
S4

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

In Vlaams-Brabant is de soort vrij algemeen, omdat de oppervlakte bossen met voorjaarsflora in de provincie vrij groot is t.o.v. de rest van Vlaanderen.

Inventarisatieonderzoeken

- Het projectvoorstel 'Aanzet tot atlasproject voor de macrofungi in Vlaams-Brabant en uitwerking van atlasproject in een deel van de provincie' werd in 2001 goedgekeurd door BRAKONA. Het project brengt de paddenstoelen van Vlaams-Brabant in kaart met behulp van vrijwilligers ondersteund door een professionele medewerker van Natuurpunt Studie. In het kader van dit project werd een paddenstoelendatabank ontworpen. Verder is het ook de bedoeling van dit project om een aanzet te geven tot een verspreidingsatlas van de macrofungi in heel Vlaams-Brabant.
- De Zelfstandige Werkgroep voor Amateur Mycologen (ZWAM) voert inventarisaties uit in de regio Leuven.
- De Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring (KAMK) voert jaarlijks enkele inventarisaties uit in Vlaams-Brabant.
- Regionale paddenstoelwerkgroepen van Natuurpunt voeren inventarisaties uit in de provincie: Zwamenwerkgroep Zuidwest-Brabant (regio Halle), Paddenstoelenwerkgroep Zemst (regio Zemst), Paddenstoelenwerkgroep Zwamvlok (regio Liedekerke), Team Landen (regio Landen), Paddenstoelenwerkgroep Velpe-mene.

Knel- en aandachtspunten

- Kappen van loofbos met Bosaanemooi
- Verruiging door ontwatering, eutrofiëring of kaalkap
- Ontwikkeling naar gesloten bos door gebrek aan beheer
- Overmatige betreding/gebruik van zware machines: bodemverdichting, van eender welke oorsprong, beschadigt de mostapijten en verhindert de ontwikkeling en vestiging van nieuwe fungi. De natuurlijke afbraak van de humuslaag wordt gewijzigd en de doordringbaarheid voor water en haarwortels wordt beperkt.

Overzicht maatregelen

H7.2.	Bosaanplant
H7.3.	Aanplant van hagen en houtkanten
H7.9. - H7.11.	Natuurgericht bosbeheer
H7.12.	Mantel- en zoombeheer
H7.13.	Behoud van dood hout
S4.1.	Behoud van bossen met Bosaanemooi

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H7.2. Bosaanplant

H7.3. Aanplant van hagen en houtkanten

De ontwikkeling van nieuwe mantel-zoomvegetaties langsheen bestaand bos gebeurt bij voorkeur naar buiten toe (extern). Bij de aanleg van een mantel- en zoomvegetatie op cultuurgronden kan het noodzakelijk zijn eerst de graszode te plaggen.

H7.9. - H7.11. Natuurgericht bosbeheer

Stimuleren van een gevarieerde leeftijdsopbouw van het bos door toepassen van selectieve houtkap, waarbij gestreefd wordt naar een spontane bosomvorming. Kan eventueel worden aangevuld met het ringen van boomstammen, wanneer het kappen van ongewenste bomen tot te grote gaten in het kronendek zou leiden, wat verruiging van de kruidlaag kan veroorzaken.

H7.12. Mantel- en zoombeheer

Hakhoutbeheer over een strook van een 10-tal meter breed. De omlooptijd van het beheer is afhankelijk van de standplaatseigenschappen. De gemiddelde omlooptijd bedraagt 5-10 jaar.

H7.13. Behoud van dood hout

Soortgerichte maatregelen

S4.1. Behoud van bossen met Bosanemoon ('oud bos')

De Anemonenbekerzwam groeit op de wortelstokken van de Bosanemoon en deze plant komt bij voorkeur op een rijkere en ietwat vochtige bosbodem voor. Bosanemonen handhaven zich het best in een veelzijdig en soortenrijk bos. Een gespreid hakhout- of uitkapbeheer, dat voorziet in kleinschalige en regelmatige periodieke kappingen zorgt voor een ijl(er) kronendak en een variatie van (half) beschaduwde en lichtrijke stukken met een voor de soort gunstig microklimaat. Vaak profiteren ze na een kapping van een tijdelijk grotere lichtinval, hogere temperatuur en betere strooiselvertering.

Behoud van bossen met veel Bosanemoon komt de Anemonenbekerzwam ten goede

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
- Beheerovereenkomst aanplanten en onderhouden van houtige kleine landschapselementen

S4

Lopende initiatieven

- Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant: de bedoeling van dit project is een gebiedsdekkende verspreidingsatlas van paddenstoelen te maken van de provincie Vlaams-Brabant. www.natuurpunt.be/nl/biodiversiteit/paddenstoelen/projecten-rond-paddenstoelen_429.aspx
- Paddenstoelenwerkgroep JNM: de vereniging organiseert jaarlijks een weekend en enkele wandelingen in oktober. De brochure met 60 gemakkelijk herkenbare soorten wordt bij de afdelingen gepromoot.
- ZWAMdag: dag waarop zoveel mogelijk afdelingen in heel Vlaanderen een activiteit organiseren rond paddenstoelen (wandeling, quiz, infoavond, ...).
- KAMK: organiseert wandelingen, voordrachten en een cursus microscopie. Voor wie zich wil specialiseren in een bepaalde moeilijkere groep van paddenstoelen zijn er verschillende werkgroepen: Cortinarius, Russula, Myxomyceten.
- FUNBEL: In 1991 werd door de Antwerpse Mycologische Kring FUNBEL (afkorting van Fungi van België) opgestart. Het is een gegevensbestand waarin waarnemingen van zwammen en slijmzwammen uit België worden bewaard.

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Zoeken van groeiplaatsen

In het voorjaar (maart-april) potentiële groeiplaatsen bezoeken (loofbossen met Bosanemoon) en de vruchtlichamen tellen.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Arnolds E., Kuyper T.W. & Noordeloos M.E., red. (1995). Overzicht van de paddenstoelen in Nederland. Nederlandse mycologische vereniging. 871 p.
- Arnolds, E. & Kuyper T.W. (1996). Bedreigde en kwetsbare paddenstoelen in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. Nederlandse Mycologische Vereniging. Mededeling no. 590 van het Biologisch Station Wijster, 38 p. + bijlage 53 p.
- BRAKONA (2003). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. 2001-2003. BRAKONA Jaarboek. 50-55.
- Keizer, P.J. (2003). Paddenstoelvriendelijk natuurbeheer. KNNV, Utrecht. 88 p. ill.
- Steeman, R. & Polfliet, T. (2003). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2002. Rapport Natuurpunt Studie 2003/3. 98 p.
- Steeman, R. & Polfliet, T. (2004). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2003. Rapport Natuurpunt Studie 2004/3. 117 p.
- Steeman, R. (2006). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2005. Rapport Natuurpunt Studie 2006/2. 129 p.
- Steeman R., Monnens J., Langendries R., Walley R., Buelens G. & De Pauw S. (2006). Paddenstoelen in de regio Leuven, verspreiding en ecologie (1981-2004). Een uitgave van Natuurpunt Studie, Mechelen. 432 p.
- Steeman, R. (2007). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2006. Rapport Natuurpunt Studie 2007/5. 159 p.
- Steeman, R. (2008). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2007. Rapport Natuurpunt Studie 2008/6. 178 p.
- Walley R. & Verbeken, A. (1999). Een gedocumenteerde Rode Lijst van enkele groepen paddenstoelen (macrofungi) van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 7:i-x + 1-84.
- Walley R. & Vandeven E. (2007). Standaardlijst van Basidiomycota en Myxomycota van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. Instituut voor Natuur- en bosonderzoek. Rapport INBO.R.2006.27, 143 p.

Websites

- www.inbo.be/content/page.asp?pid=FLO_PAD_start
- www.kamk.be
- www.natuurpunt.be/nl/biodiversiteit/paddenstoelen_292.aspx
- www.soortenbank.nl
- www.waarnemingen.be

Folders

- Natuurpunt Studie. Paddenstoelen zoeken in Vlaanderen, een aanmoediging voor beginners. www.natuurpunt.be/nl/biodiversiteit/paddenstoelen/paddestoelen-zoeken-in-vlaanderen-een-aanmoediging_431.aspx.
- 60 gemakkelijk herkenbare soorten www.natuurpunt.be/uploads/biodiversiteit/paddenstoelen/documenten/pag_292_60soorten.pdf.
- Paddenstoelen.flits (digitale nieuwsbrief Natuurpunt) www.natuurpunt.be/mijnnatuurpunt/default.aspx.

Advies

- Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (KVMV)
- Paddenstoelenwerkgroep Natuurpunt
- Paddenstoelenwerkgroep Zemst
- Paddenstoelenwerkgroep Velpe-Mene
- Paddenstoelenwerkgroep ZW-Brabant
- Paddenstoelenwerkgroep Scherpenheuvel-Zichem
- Team Landen
- Team Leuven

S4

S4

